

Barbara Falińska

WODA W ŹRÓDŁACH JĘZYKOZNAWCZYCH

Poznawaniu otaczającego nas świata towarzyszy nadawanie nazw wyodrębnionym przez człowieka fragmentom rzeczywistości. Umożliwia to przekazywanie społeczeństwu pogłębiającej się wiedzy. Nazwy i ich sposób funkcjonowania w różnych okresach historycznych są ważnym źródłem informacji dla naukowego poznania oznaczanych przez nie desygnatów. Językoznawcę zajmującego się słownictwem interesują obydwa kierunki badań, onomastyczny – od znaczenia do słowa (typ: jak się nazywa dany obiekt?), jak i semazjologiczny – od słowa do znaczenia (typ: co oznacza dana nazwa?). Znajomość słów i rzeczy jest nieodzowna zarówno w badaniach lingwistycznych, jak i kulturowych. Językoznawca nie może badać słów, nie znając ich treści znaczeniowej i odwrotnie: trudno sobie wyobrazić opis jakiegoś obiektu lub wytworu kulturowego bez posługiwania się odpowiednimi nazwami.

Wodę - w nawiązaniu do tematu niniejszego tomu – jak każdą materię możemy badać od strony rzeczowej, wysuwając na plan pierwszy pojęcie i odpowiadającą mu rzeczywistość lub od strony językowej, analizując odnoszące się do niej nazwy i historyczny rozwój ich zakresu znaczeniowego. Tę historię pomagają nam prześledzić źródła językoznawcze.

Omawiane w tym artykule nazwy, ich interpretację semantyczną i dokumentację materiałową zaczerpnęłam z pięciu podstawowych źródeł: *Słownika języka polskiego*, tzw. *Wileńskiego* (dalej: SWil)¹, ze *Słownika języka polskiego* pod red. W. Doroszewskiego (dalej: SJPDor)², ze *Słownika frazeologicznego języka polskiego* St. Skorupki (SFraz)³ ze *Słownika stereotypów i symboli ludowych* (dalej: SSymb)⁴ i z bezpośrednich badań terenowych, prowadzonych za pomocą kwestionariusza do badań słownictwa ludowego⁵. Nowsze słowniki języka polskiego

¹ *Słownik języka polskiego*, red. W. Doroszewski, PWN, t. IX, Warszawa 1967.

² St. Skorupka, *Słownik frazeologiczny języka polskiego*, Wiedza powszechna, Warszawa . II, 1968.

³ *Słownik stereotypów i symboli ludowych*, I Kosmos, red. Jerzy Bartmiński, Wydawnictwo UMCS Lublin 1999, dalej: SSymb. Hasła *Woda* i *Żywa woda* opracowała Urszula Majer-Baranowska, hasło *Wody* – Jerzy Bartmiński.

⁴ *Słownik języka polskiego*, wydany staraniem i kosztem Maurycego Orgelbranda, t. I-II, Wilno 1861, dalej: SWil.

⁵ *Kwestionariusz do badań słownictwa ludowego*, red. W. Doroszewski, Ossolineum, Wrocław 1958, z. I-IV.

uwzględniają coraz więcej informacji nazewniczych, ograniczając wiedzę encyklopedyczną.

2. W *Słowniku Wileńskim* z r. 1861 definicja *wody* składa się z dwóch części - realnoznaczeniowej i encyklopedycznej; część pierwsza sformułowana jest w następujący sposób:

powszechnie znany płyn, obficie nagromadzony w morzach, rzekach, jeziorach itd., dobywający się z ziemi w postaci źródeł, spadający na nie w postaci deszczu, wilgoci, rosy, lub też w stanie zsiadłym jako śnieg, grad, przechodzący od ciepła w stan lotny (para), od zimna w stan skrępeły (lód),

dalej następuje szczegółowa charakterystyka wody pod względem chemicznym. W definicji hasła *woda*, podanej sto lat później przez *Słownik Doroszewskiego*, informacje encyklopedyczne zostały znacznie uproszczone:

„tlenek wodoru, ciecz bezbarwna, bez zapachu i smaku; w stanie czystym krzepnie w temperaturze 0° C tworząc lód, wrze w temperaturze 100° C, jest najbardziej rozpowszechnionym rozpuszczalnikiem, występuje w przyrodzie w postaci roztworów gazów i soli zajmując 2/3 globu ziemskiego; ta ciecz jako wypełniająca zagłębienia skorupy ziemskiej, koryta rzek; fale, toń rzeki, jeziora, morza”.

Definicja *wody* w *Słowniku stereotypów i symboli ludowych* uogólniona jest do 4 podstawowych właściwości: „*Ciecz bezbarwna, bez zapachu, rozpowszechniona w przyrodzie; niezbędna do życia*” (SSymb 155). Niezwykła ważność tej cieczy, jej powszechność i niezbędność sprawiły, że nadana jej nazwa sięga w odległą przeszłość i podobnie jak nazwy trzech pozostałych żywiołów *ziemia, powietrze i ogień*, należy do dziedzictwa prasłowiańskiego, występuje we wszystkich językach słowiańskich, a także w niektórych językach indoeuropejskich w zróżnicowanych postaciach fonetycznych i akcentowych.

Poza znaczeniem podstawowym: „najbardziej pospolita ciecz” zarówno w polskim języku literackim, jak i w gwarach, nazwa *woda* ma kilkanaście znaczeń wtórnych, nawiązujących do cieczy, jako cechy głównej. SJPDor wymienia trzy:

- 1) „skupienie, zbiorowisko tej cieczy w przyrodzie: ocean, morze, rzeka, jezioro itp.” z kwalifikatorem *częśćniej w liczbie mnogiej*,
- 2) w znaczeniu *potocznym*: „płyn wysiękowy, surowiczny, zbierający się w jamach ciała na skutek procesów chorobowych” (np. *wodogłowie, wodonercze, wodniak*)
- 3) w znaczeniu *przestarzałym*:
 - a) tylko w *lm* „miejscowości kuracyjne, mające źródła mineralne; same te źródła”;
 - b) „rodzaj zmarszczek, fałdek ozdabiających suknie, bieliznę”.

Wyodrębnia również znaczenie przenośne: „słowa bez treści” (*Każdy referat, każde przemówienie zawiera, poza najistotniejszą treścią, poza samą „esencją”, również mniej lub więcej „wody”, fraz.: lać wodę „mówić dużo nie na temat” jeśli słów bez treści jest zbyt dużo, mają one małą wartość, jak nadmiar wody*). To samo znaczenie ma formacja złożona – *wodolejstwo*.

„Ciecz” jako cecha *wody* stała się podstawą powstania także i innych, mniej upowszechnionych, często okazjonalnych naceń tej nazwy. W *Słowniku* Bartmińskiego wymienione są: ‘pot’, ‘mocz’, ‘łyzy’, ‘wódka’, ‘mieniąca barwa włosa zwierząt drapieżnych’ – w gwarze myśliwskiej, ‘fala’ – ze względu na specyficzny sposób poruszania się wody.

3. W podstawowym znaczeniu w polskim języku literackim *woda* nie ma ani synonimów współrzdennych, ani nazw obocznych o innych etymologiach (podobnie jak nazwy dwóch innych żywiołów – *ogień* i *ziemia*. Inaczej jest tylko z *powietrzem*, które w językach słowiańskich ma synonimy *vozduch* i *zrak*).

Pochodna formacja *wódka* ma znaczenie wyspecjalizowane i nikomu nie kojarzy się z *wodą*, choć stosunek strukturalny tych nazw jest taki sam jak w parach: *broda* – *bródka*, *zagroda* – *zagródka* itp. *Wódka* stała się podstawą kilku formacji, poświadczonych w słownikach. Są to m.in. zdrobniąta *wódeczka*, zgrubiałe *wóda* i *wódczysko*, żartobliwe w języku potocznym *wódzia* i *wódeczność*, czy też dawna rubaszna *wódula* (SJPDor). Ma ona ponadto nazwy oboczne, jak *gorzałka*, *trunek*, *alkohol*.

Do nazw rzeczownikowych, wyspecjalizowanych znaczeniowo, można także dodać hasło *wodlisko*, objaśnione w SWil jako ‘woda niepotrzebna, zawadzająca czemu’, ale już w połowie XIX w. była to nazwa przestarzała, nic więc dziwnego, że nie ma jej dziś w użyciu, ani też nie wyodrębnia się tego desygnatu innym określeniem. W odróżnieniu od języka literackiego w gwarach występują zarówno zdrobnienia, jak i spieszczenia odnoszące się do *wody* w znaczeniu ogólnym. W tekstach ludowych (zwłaszcza w pieśniach) poświadczono są formacje *wodka* i *wódka*, *wodeczka* i *wódeczka*, *wodeńka* i *wódeńka*, *wodejk* i *wodejka*, *wodziczka*, rzadziej *wodzisia*, *wodzina*, *wodzinka*, *wodzia* i *woduleczka* (SSymb 155).

Poza spokrewnionymi nazwami cieczy, od nazwy *woda* pochodzi szereg formacji nawiązujących pod względem semantycznym do jej charakterystycznych cech, będących często składnikiem związków frazeologicznych. I tak: „bezbarwność, przezroczystość wody” znalazła odbicie w związku fraz. *wodniste oczy* „o niewyraźnym kolorze, bez wyrazu”; „mała wartość” – w czasowniku *rozwadniać* coś i w rezultatach tego rozwadniania: *wodnisty* „rzadki”; „zupa z nadmiarem wody” to *wodzianka*; „niezbędność do życia ludzi, zwierząt i roślin” wyrażają nazwy: *wodopój*, *wodorosty*, kasz. *wodnica* „graźel żółty”, *wodnik* „ptak wodny” lub „szczur wodny”; „szybkie rozchodzenie się” – w związku frazeologicznym: *coś idzie jak woda*. W wodzie jest siedlisko istot demonicznych: *wodnik* „baśniowa postać przebywająca w morzach, jeziorach, rzekach”; *wodnica* „żeński demon wodny”, *wodziarz* „strażnik wód” (SSymb 156); *wodnik* / *wodniczy* / *wodonosz* / *wodonosza* / *wodonośca* / *wodonosiciel* „ten, który wodę nosi, roznosi do domów, do zakładów jakich” (SWil). *Woda* stała się składnikiem bardzo licznych złożeń, z których wiele należy już dziś do archaizmów.

4. Artykuły hasła *woda* w cytowanych źródłach różnią się zasadniczo liczbą przydawek, precyzujących znaczenie nazwy ogólnej. Liczba nazw opisowych (połączenie rzeczownika z przymiotnikiem) w dużym stopniu wzrasta, gdy przy analizie materiału zostają wzięte pod uwagę źródła gwarowe. W sposób precyzyjny

i uczynili to autorzy niezwykle interesujących haseł *Woda - Wody* (tylko 1m) w *Słowniku stereotypów i symboli ludowych*. (SSymb 153-254).

Wśród nazw opisowych można wyodrębnić dwie podstawowe grupy. Największą grupę stanowią związki wyrazowe, zwane zestawieniami (rzeczownik *woda* + przymiotnik lub imiesłów przymiotnikowy), o ustabilizowanym szyku, wyspecjalizowane znaczeniowo. W słownikach języka polskiego poprzedzają je niekiedy określone kwalifikatory, sygnalizujące dziedzinę terminologii. *Słownik frazeologiczny* dokumentuje kilkadziesiąt pozycji znaczeniowych, nie licząc przysłów:

<biologia> *woda rybna*

<chemia> *woda amoniakalna, bromowa, chlorowa, siarko-wodorowa, wapienna, gazowana, gazowa, sodowa, twarda, miękka, mineralna, alkaliczna, siarczanowa, słona, ciężka, destylowana, gulardowa, higroskopijna, konstytucyjna, krystalizacyjna, królewska, żelazista*

<farmacja> *woda Burowa, utleniona, gulardowa, karbolowa kolońska, kwiatowa pokrzywowa, rumiankowa, różana, fiołkowa, toaletowa*

<geografia> *pełna woda (ryby pełnej wody); woda atmosferyczna („opady”), opadowa („z deszczu, śniegu, gradu”), woda okuta / skuta lodem, zawieszona („obłoki, mgła”), słoneczna, powodziowa, deszczowa, dżdżysta, śniegowa, odpływowa, oceaniczna, morska, rzeczna, stawowa, źródłana, zdrojowa, kryniczna, góraska, studzienna, studziana, woda z potoku, ze strumienia, ze strugi, z jeziora, poziom wody, stan wody*

<geologia> *woda artezyjska, gruntowa, kapilarna („wypełniająca pory gruntu”), kondensacyjna („powstała z kondensacji pary wodnej w gruncie”), podskórna, zaskórna, podziemna, powierzchniowa, wgłębna, wolna, grawitacyjna, przesiąkowa, wysoka, przybrzeżna*

<górnictwo> *woda kopalniana, płuczkowa, podsadzkowa*

<medycyna> *woda gośćcowa, wody lecznicze, płodowe*

<mitologia> *woda letejska, niepamięci* „woda z podziemnej rzeki Lety, której picie przynosiło według mitologii starożytnej, duszom zmarłych zapomnienie przeszłości”

<nazwa ironiczna> (karierowicz) *czystej wody*

<nazwa kultowa> *woda zwykła, prosta, woda święcona, chrzcielna, krzesna woda, chrzest z wody, woda trzechkrólowa, trzejkrólowa, jordańska* („na Kresach Wschodnich, poświęcona w święto Jordan”, *woda św. Agaty, wielkosobotnia, jastrowo woda* („święcona w Wielkanoc” - Kaszuby)

<nazwa techniczna> *woda obrotowa, przemysłowa*

<nazwa żartobliwa> *woda ognista ‘wódka’*

<przemysł spożywczy> *woda pitna, do picia, zdatna do picia.*

5. Drugą grupę, bardziej nas tutaj interesującą, stanowiłyby określenia rozmaitych cech wody, tworzonych na podstawie obserwacji, dotyku, słuchu, powonienia czy smaku. Mimo bardzo nieprecyzyjnego charakteru większości przydawek jest w tych określeniach zawarta potoczna wiedza o wodzie, będąca dziedzictwem wszystkich pokoleń mieszkańców miast i wsi, które tworzyły i przekazywały jej kolejne, językowe obrazy. Różnią się one chronologią i geografią, a także stopniem wiedzy obiektywnej i subiektywnej, wynikającej z tradycyjnych wierzeń, charakteryzującym kolejne generacje. Świadczy o tym objętość artykułów hasłowych *Słownik Doroszewskiego poświęca wodzie* 4 strony, tyle samo *Słownik frazeologiczny* Skorupki. Natomiast w *Słowniku* Bartmińskiego same hasła *woda* (lp i lm) i *wody* (tylko lm) obejmują aż 102 strony, nie licząc artykułów poświęconym dokumentacji językowej poszczególnych zbiorników wodnych (*źródło, krynica, zdrój, ruczaj, struga, strumień, potok, rzeka, jezioro, morze, potop, powódź*).

W cytowanych słownikach. języka polskiego układ przydawek w artykułach hasłowych został podporządkowany kolejności alfabetycznej. Bardziej interesujący jest pod tym względem *Słownik stereotypów i symboli ludowych*, w którym ekspozycję określeń właściwości wody oparto na zasadzie opozycji: konotacja pozytywna – konotacja negatywna, wyrażanej przez antonimy zgodnie z jej dwoistym postrzeganiem w kulturze słowiańskiej: „Jest siłą zarówno dobroczynną, jak i niszczącą: podtrzymuje życie, oczyszcza, uświęca, leczy, pracuje na człowieka, ale też topi, przenosi złą moc na ludzi. Woda jest w ciągłym ruchu; zachowuje się jak istota żywa; współczuje z ludźmi lub obraża się na nich; niekiedy żąda ofiar. Otaczana jest czcią i kultem. Władzę nad wodą ma Bóg, Pan Jezus, Matka Boska, święci – zwłaszcza Jan Chrzciciel i Jan Nepomucen, w pewnych sytuacjach także istoty nieczyste. Bywa siedliskiem złej mocy, demonów wodnych i diabła. Jest miejscem narodzin, miłości, pracy, a także śmierci i pokuty. Czysta woda symbolizuje życie, płodność, czystość moralną; woda w ruchu – przemijanie; mętna, brudna, głęboka woda – nieszczęście, niebezpieczeństwo, śmierć” (SSymb 153).

6. W kategoryzacji wody brane były pod uwagę takie względy, jak: przezroczystość, rodzaj, temperatura, barwa, stan, poziom, lustro wody, przestrzeń, przeznaczenie, pora roku, smak, ruch, obrzędy, dawne wierzenia i inne. W każdej z tych opozycji poświadczona jest większa lub mniejsza liczba przydawek synonimicznych przymiotnikowych lub okolicznikowych, występujących w polszczyźnie potocznej lub tylko w gwarach; najczęściej wskazujących na różny stopień natężenia cechy:

woda dobra / czysta / czyściutka / czyściczka / czysta jak bursztyn (Kaszuby) – *woda nieczysta / brudna / kalna / zakalona / skałamucona / zmaczona / zamącona / mulista, zamulona / mętna / zgniła / ciemna / cuchnąca*, [frazologia: *wyplłynąć / wyprowadzić na czyste wody* „wydobyć się z kłopotów”. *Brylant najczystszej wody*. Prysłowia: *W brudnej wodzie nie ma lososi. W mętnej wodzie najlepiej ryby łowić. Czysta woda* w snach oznacza „szczęście, radość, zdrowie, dobre nowiny, czasem łzy”, natomiast *brudna woda* – „chorobę, śmierć lub wiadomość o śmierci, niepowodzenie, obmowę, kłótnię, wyrzuty sumienia”;

- *woda słodka / wody słodkie* w zbiornikach: *rzeka, dunaj, źródło, krynica, źródło, ruczaj, struga, strumień, potok* ↔ *woda słona / morska,*
- *woda źródłana / zdrojowa / góraska / studzienna* ↔ *woda zwyczajna / rzeczna,*
- *woda twarda* ↔ *woda miękka,*
- *woda zdrowa / smaczna / świeża / zimna / dobra / słodka / twarda* ↔ *woda miękka / ciepła / niesmaczna* [Frazeologia: *dobry jak ciepła woda* (o czymś niesmacznym),
- *woda zimna / zimniutka / lodowata / lodowa / chłodna* ↔ *woda ciepła / letnia / gorąca / gotująca / wrząca.*

W średniowieczu stosowano tzw. próby *wody zimnej* i *wody gorącej*. Pierwsza polegała na tym, że oskarżonego wiązano i wrzucano do rzeki lub jeziora; „jeśli nie tonął, był uznawany za winnego, (...) jeśli tonął, był niewinny, albowiem woda jako żywioł czysty, złego człowieka nie przyjmowała”. Natomiast oskarżony skazany na próbę *wody gorącej* musiał wyjąć jakiś przedmiot z wrzącej wody; „rodzaj rany, sposób jej gojenia świadczył o winie lub niewinności” (SJPDor).

- *woda surowa* ↔ *woda gotowana,*
- *woda mała* (‘plytki stan wody w rzece utrudniający żeglugę’) / *plytka / mialka / biała* („plytka woda w pobliżu brzegu morza” Kaszuby) ↔ *woda głęboka / wysoka / wielka / duża / czarna* („głębina w morzu” Kaszuby) / *ogromna / nieprzejrzana / szeroka / rozlana* (szeroko)
- *mała / opadła woda* „odpływ morza” ↔ *wysoka / wielga woda* („przyplływ morza” - Kaszuby)
- *woda rzeczna* ↔ *woda deszczowa / deszczówka*
- *woda przezroczysta / kryształowa / jak kryształ* ↔ *woda mętna*
- *woda bieżąca / płynąca / bystra / bystrejka / bystrzuchna* (‘czysta, szybko płynąca’) / *młoda* (‘nazwa dawna’) ↔ *woda stojąca / stara* (‘nazwa dawna’). [Prysłowie: *Żona młoda to bystra woda*]
- *woda zwyczajna / zwykła / prosta* ↔ *woda święcona / chrzcielna / chrzestna / trzechkrólowa / jordańska / św. Agaty / wielkosobotnia / święta / przenajświętsza* („nazwy kultowe”)
- *woda piękna / śliczna / miła / grzeczna* ↔ *woda zdradliwa*
- *woda spokojna / cicha* ↔ *woda rozfalowana / rozłukana / wzburzona / wezbrana, huczcząca / pienista / skłębiona / zbalwaniona / wartka*
- *woda żywa / życia / żywota / zdrowia / gojąca / mocna / cudowna / rzeźwiąca / żywiąca / młoda / odmładzająca / nowa / nie napoczęta* „nabrana rano przed innymi mieszkańcami wsi” „według bajek ludowych: woda mająca cudowne właściwości leczenia, przywracania młodości, życia”) ↔ *woda martwa* (w staropolszczyźnie *martwica*) / *słaba / paląca / jadowita / śpiąca / stara* („nazwy kultowe”)
- *wody swojskie* ↔ *wody obce*
- *wody otwarte* („rzeki i jeziora mające przepływ”) ↔ *wody zamknięte* („wszystkie zagospodarowane rybacko zbiorniki wód, sztuczne i naturalne, odizolowane od wód otwartych”).

7. Woda jest bezbarwna, ale niekiedy bywa: *błękitna, ciemna, czarna, modra, rdzawa, sina, szmaragdowa, zielona, zielonkawa, migotliwa, połyskliwa, świetlista*, w legendzie *czerwona, ruda* – gdzie w czasie bitwy krew stała, *czarna* – w dole, w którym zapadła się karczma; w bajkach cudowna woda jest *złota, żółta*, w pieśni woda *się bieli* jak uroda dziewczyny. *Barwa wody*, zwłaszcza czerwona, czarna i biała, ma znaczenie symboliczne. Kaszubskie wyrażenie *biała woda* to „płytką wodą w pobliżu brzegu morza”, *czarna woda* „głębina w morzu” (SSymb 160).

Cytowane źródła informują również o zachowaniach się wody:

woda kipi, wrze, leje się, sączy się, grzeje się, gotuje, burzy się, paruje, bulgoce, bulboni się; na Kaszubach *się goni* „gotuje się” (jeśli bez potrzeby to konie się poca – Krakowskie); *zamarza, ścina się, porusza się, płynie, ciecze, sączy się, siurczy, bieży, idzie, idzie krokiem / skokiem / tokiem, chodzi, przychodzi, wychodzi, maszeruje, wędruje, leci, bije, toczy się, sieje się, macha, dąży (gdzieś), wali, sypie, kotłuje się, kręci się, wiruje, wzbiera, przebiera się, siada, opada, wraca, maleje, stoi, szumi, huczy, buczy, ryczy, dudni, mruczy, syczy, brzęczy, tyrczy, szelestem hałasuje, skwierczy, gwizdże, bulgocze, błyszczy się, skrzy się, bieli się, pieni się, kwitnie (zielona), kwście* (nie można się kąpać).

Woda stojąca *psuje się, gnije, cuchnie, gloni się*. Woda może *zaśmiardnąć* lub *wyschnąć*, jeśli ktoś zabrania z niej czerpać. W południowo-wschodniej Polsce mówiono, że woda *czyści się* w ciągu godziny siedmiokroć (SSymb 161-163).

Ilość wody określana jest nazwami naczyń, którymi jest mierzona: *szklanka wody, kubek, butelka, dzban, wiadro, ceber, kadź wody, kocioł, kociotek, garnek*. Specjalne naczynia do przechowywania wody to: *węborek, ćwierć, stągiew, kufa, kwarta, kwaterka, półkwarcie, kubel, lutnia, warzyk* „garnek”. Znaczenie kulturowe mają takie ilości wody, jak *kropla, kapka, tyżka, szklanka, kubek, naparstek*, czego świadectwem są związki frazeologiczne: *żałować komuś kropli wody; nie ma kto szklanki / kubka wody podać; podobny jak dwie krople wody; utopić kogo w tyżce wody*. Ilość upływającej wody może być miarą czasu: *dużo, wiele, sporo, moc, niejedna konew, cztery kłody wody upłynie, ucieknie, upłynęło*, zanim coś się stanie, nastąpi (SSymb 161).

Bogactwu zestawień towarzyszy wielka liczba przysłów i frazeologizmów. *Woda* rozlała się niezwykle szerokim strumieniem po wszystkich odmianach polszczyzny. Artykuł zaledwie sygnalizuje obfity materiał zgromadzony w źródłach językoznawczych. A mimo to dalekie są one jeszcze od wyczerpującego udokumentowania wariantów składniowych i znaczeniowych tej podstawowej nazwy, zróżnicowanych zarówno chronologicznie, jak i geograficznie. Tradycyjna i współczesna kultura Polaków odzwierciedlająca się w językowym obrazie *wody* jak w lustrze, jest niezmiernie ciekawym obiektem badań.

SUMMARY

Water in linguistic sources

Just like any other matter, water – in reference to the topic of the present volume – can be studied either from the material point of view, thus emphasising the notion and the reality that corresponds to it, or in linguistic terms, by analysing the names that relate to it and the historical development of their semantic range. Linguistic sources make it easier to trace back this history.

Names discussed in the present article, their semantic interpretation and material documentation have been taken from five main sources: *Wileński słownik języka polskiego*, (so called *Vilnian Dictionary of Polish*), *Słownik języka polskiego (Dictionary of Polish)* ed. by W. Doroszewski, *Słownik frazeologiczny języka polskiego (Phraseological Dictionary of Polish)* by St. Skorupka, *Słownik stereotypów i symboli ludowych (Dictionary of Folk Stereotypes and Symbols)* and direct field research, carried out using the folk names research questionnaire. More current dictionaries of Polish include more and more onomastic information, while limiting the encyclopaedic input.

The abundance of compilations is accompanied by a large number of proverbs and phraseologies. Water has “spread over” all variations of Polish language. The article only signals the abundance of the subject matter included in linguistic resources. Even so, these resources are still far from exhaustive documentation of all syntactic and semantic variations of this elementary notion, which are both chronologically and geographically diversified. Traditional and contemporary culture of Polish people, which is reflected in the linguistic depiction of *water* like in a mirror, is a very interesting subject for research.

Prof. dr hab, Barbara Falińska